

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Бх. № 140 КЛ 5 / 19 г.
Дата 07.06.19 г.

ДО: ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ПРОФ. БОРИС ВЕЛЧЕВ

П И С М Е Н О М Н Е Н И Е

от проф. д .н. Димитър Радев- преподавател по Теория на държавата и правото
в Юридическия факултет на УНСС- София, тел. 0888 314075, email :d_radev@einet.bg

Уважаеми Г-н Председател На Конституционния съд,

Уважаеми Дами и Господа Съдии от Конституционния съд,

На основание на отправена към мен покана от Председателя на Конституционния съд проф. Борис Велчев и на основание Определение на Конституционния съд от 09.05.2019г., както и в рамките на тридесетдневния срок, считано от деня на получаването на писмото, моля, да приемете изготвеното от мен писмено мнение относно конституционно дело № 5/2019.

Конституционният съд е допуснал за разглеждане по същество искането на тричленен състав на Върховния касационен съд за тълкуване на чл.151, ал. 2, изречение 3 от Конституцията на Република България по въпроса : „Какви са правните последици от решенията на Конституционния съд, с които се обявява за противоконституционен закон с еднократно правно действие.“

За да се отговори на този въпрос, считам, че би следвало да се опрем до нормативната теория или, както се казва в правната доктрина, общата теория на нормите. Известна е теорията на големия австрийски учен проф. Ханс Келзен (1881-1973) за степенния строеж на правните норми. Според нея правните норми изграждат своя йерархия, така че по-горната по степен норма дерогира по-долната и следователно всяка норма черпи своята сила от по-горната норма, докато се стигне до основната норма. Тази нормативна теория стои в основата на т. нар. „чисто учение за правото“ (die reine Rechtslehre) , чийто създател е именно Келзен и на основата на което е създадал прочутата Виенска правна школа. За Келзен и неговите последователи важен е не толкова актът, в който се съдържа самата правна норма, колкото

самата правна норма и най-вече способността на нормата да създава модел за поведение, който е задължителен и трябва да се спазва.

За съжаление, българската правна теория, главно под влиянието на съветската правна теория и на т. нар. „метод на диалектическия материализъм“, дълго време анализираше и даваше примат на юридическия акт като правно явление, а не самата правна норма, която е субстанцията на правото. Казаното съвсем не означава, че моето мнение, което съм изготвил, почива единствено и само на нормативната теория на Келзен. То почива на правната логика и на естеството на нещата в правото.

В конкретния случай, понеже Решение №12 на Конституционния съд от 1998г. обявява за противоконституционен закона, с който са отнети имотите на бившите царе Борис и Фердинанд, то логическата и правната консеквенция е, че се възстановява предишното положение, съществувало преди приемането на закона от 1947г. Правната норма не е текст от закона, нито буквален прочит, нито декларация, а е един логически извод, една правна и логическа конструкция, която се извежда от самия юридически акт, в който тя се съдържа. Правната норма има конститутивна, задължителна и изпълнителна сила.

Казаното води до единствения правилен, според мен извод, че всичко, което е било отнето от държавата през 1947г. подлежи на връщане на техните собственици. При това не е задължително да бъде приет нов специален закон, който да замести обявения за противоконституционен закон. Този въпрос се решава от законодателния орган, съобразно принципа за разделението на властите.

Ефектът от действието на правната норма може да бъде различен: създаване на ново субективно право, възлагане на правно задължение, конституиране на ново правоотношение и др., т. е. всичко, което влиза в обема на новата правна действителност, която се създава от нормата (била тя обща или индивидуална). В конкретния случай нас ни интересува правната последица, правния ефект, от действието на Решението на КС от 1998г. А този ефект не би могъл да е друг, освен възстановяването на предишното положение, т.е. това, което е битувало преди 1947г., преди приемането на противоконституционния закон.

Някои юристи, и това е посочено в искането на тричленния състав на ВКС, са на мнение, че това Решение от 1998г. на КС не е достатъчно да предизвика годни правни последици. Пак, в тази връзка, някои твърдят, е „без закон няма реституция“. Чисто нормативно- а за правото това е правилното- бихме казали, че няма правило, според което реституцията може да съществува само на основата на закона. Всяка правна норма (законова, съдебна, на Конституционния съд) би могла да породии реституционен ефект. На правната норма не могат да се задават предварително някакви неправни- например социални, стопански, културни или други неправни цели. Правната норма създава ново правно положение, което е част от правната действителност и което, извън кръга на правните характеристики, може да има и друго измерение.

В този връзка, считам, че Решението на КС от 1998г. е напълно годно да породии ново правно положение, с което на практика се възстановява предишното състояние, съществувало преди приемането на обявения с това Решение за противоконституционен закон от 1947г. Важно е какво казва правната норма, каква е логическата форма, която тя изразява и институционализира.

Може да се посочи още един довод в подкрепа на казаното. Ако приемем, че Решение №12/1998г. на КС не е достатъчно да породии описаните по-горе правни последици, това би означавало да принизим ролята на Конституционния съд и да придадем на неговите актове

квалификация на едва ли не някакви декларации без стойност или нещо като правила за добро поведение. Актовете, респ. нормите на Конституционния съд, нямат пожелателен, нито декларативен, нито морален, нито политически характер. Те са преди всичко правни норми, които в йерархията на правните норми са втори по степен и важност след тези на Конституцията.

И още нещо: считам, че в една правова държава, не би трябвало да съществуват закони с еднократно правно действие, каквато квалификация са дали върховните съдии в своето искане за закона от 1947г. Закон с еднократно действие означава закон с индивидуални правни норми. Закон за един случай, за едно лице, за едно право или задължение или правоотношение, не би трябвало да съществува. Законът съдържа генерални, т. е. общи правни норми, а не индивидуални норми. Така зададен въпросът, означава, че този закон от 1947г. е порочен в самия си генезис ,защото урежда един индивидуален случай. А това в правовата държава е недопустимо. Това, че той е породил някакви фактически действия, не би го санирал, нито би го трансформирал като валиден от гледна точка на действащия правен ред.

Законът от 1947г. е породил едно фактическо положение- чрез него са отнети имотите на бившите царе. В това се състои „еднократното“ му действие. Ако приемем тезата, че Решението на КС от 1998г. едва ли ни си губи смисъла, защото вече са настъпили някакви последици, то това би означавало, че даваме примат на едно фактическо, но при всички случаи едно противоправно положение. Тоест да легализираме всяко едно фактическо състояние, без оглед на това дали е нормосъобразно или не.

В този смисъл, моля, да приемете моето писмено мнение.

06.06.19.

с почит :

проф. д. н. Димитър Радев